

СПІВПРАЦЯ КРАЇН АФРИКИ З УКРАЇНОЮ У СФЕРІ ПРОДОВОЛЬСТВА

Загальний Огляд

30 березня, 2023

ВСТУП

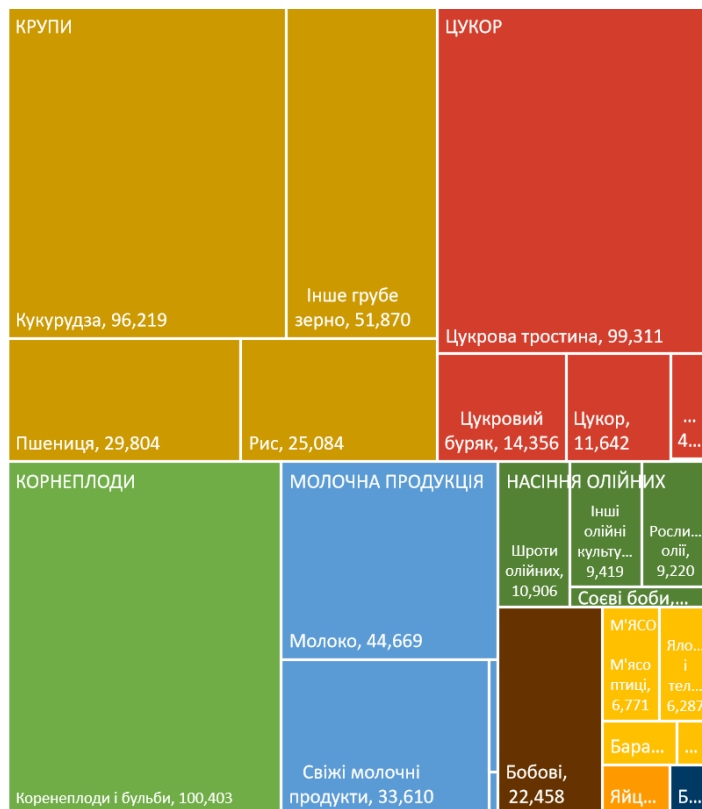
Повномасштабне вторгнення РФ посилює необхідність України в налагодженні міцних міжнародних зв'язків. Сільське господарство, яке є вагомим частинкою української економіки, може стати основою для партнерства між Україною та країнами-імпортерами продовольства. У даному звіті ми надаємо короткий огляд стану сільського господарства в Африці, розглядаємо торгівлю між африканськими країнами та Україною, а також аналізуємо можливості для майбутнього партнерства в аграрному секторі.

АФРИКА: ВИРОБНИЦТВО І ВИКОРИСТАННЯ

Згідно з даними за 2021 рік, **Африка переважно вирощує коренеплоди**, такі як батат, маніок, дашин, макабо, солодка картопля та інші, **цукрову тростину і кукурудзу**, причому перші становлять значну частку виробництва частку, а саме 17%. Окрім цього, частка Африки у світовому виробництві коренеплодів того ж року становила 40%. Зернові та коренеплоди менш вразливі до екстремальних погодних умов, через що займають основну частину вирощених культур. За прогнозами, до 2031 року регіон Африки на південь від Сахари забезпечуватиме 21% світових поставок бобових, а тваринництво збільшиться на 28% відносно теперішніх показників (FAO, OECD 2022).

У 2021 році зернові культури становили понад 50% від загального обсягу споживання африканських країн. **Кукурудза** є найуживанішим продуктом в африканських країнах, на яку припадає понад 20% споживання. Вона входить до складу типових африканських страв і широко використовується як корм для тварин. Популярність **коренеплодів** виражається у великих обсягах виробництва, і також обумовлена сприятливим кліматом. М'ясо навпаки споживається рідко через релігійні заборони, обмежену доступність та особливості культури.

ДІАГРАМА 1. Виробництво продовольства в Африці

Джерело: FAO, OECD

Одиниці: 1000 тонн

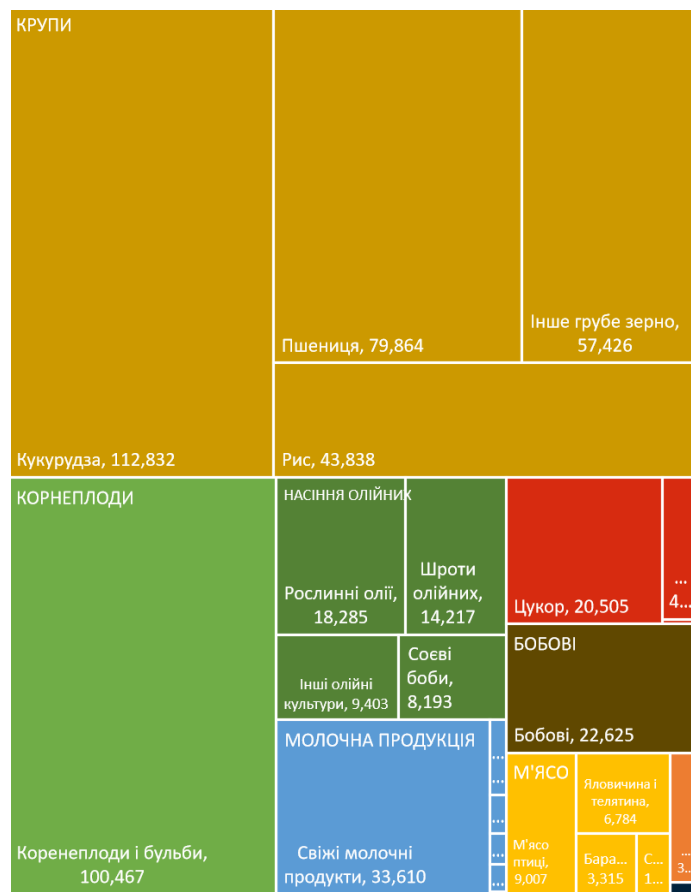
Рік: 2021

АФРИКА: ЗАЛЕЖНІСТЬ ВІД ІМПОРТУ

Завдяки аналізу структури споживання, експорту та імпорту можна оцінити рівень імпортозалежності. Продукти з коротким терміном придатності, переважно молочні та м'ясні продукти, забезпечуються в основному за рахунок внутрішнього виробництва. Але і тут є винятки: майже все сухе молоко імпортується, як і близько 25% споживаного м'яса птиці.

Деякі продукти взагалі незалежні від імпорту, наприклад, баранина, яка повністю споживається на внутрішньому ринку і навіть експортується за межі континенту. Аналогічна ситуація і з використанням бобових - попит на них задовольняється обсягами внутрішнього виробництва. Щодо цукру, то структура споживання розділена порівну між виробництвом та імпортом.

ДІАГРАМА 2. Споживання продовольства в Африці

Джерело: FAO, OECD

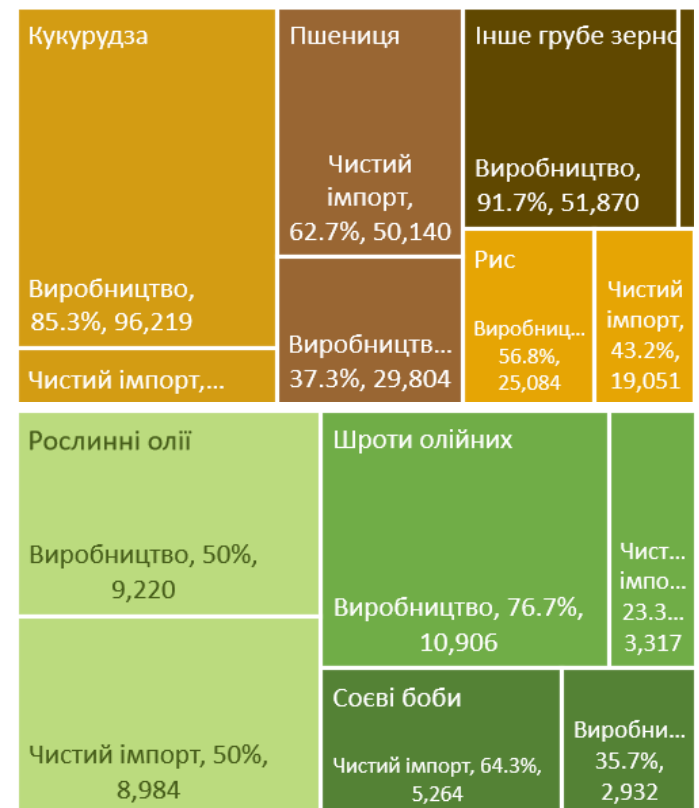
Одиниці: 1000 тонн

Рік: 2021

Попри це, існують дві групи товарів, які можна віднести до імпортозалежних. Перша - це зернові культури. Африка може лише частково задовольнити потребу у кукурудзі за рахунок внутрішнього виробництва і тому **імпортує значну кількість кукурудзи з інших країн, зокрема, із України**. Пшениця та рис теж здебільшого імпортуються.

Другою групою імпортованих продуктів є олійні культури та продукти їх переробки. **Імпорт є основним джерелом ріпакової, соєвої та соняшникової олії**, яку споживають в Африці. Не дивлячись на те, що континент виробляє багато пальмової, бавовняної та кокосової олії, цього недостатньо, щоб задовольнити попит на рослинну олію. Як відомо, Україна є одним з найбільших постачальників соняшникової олії у світі, а у 2021 році її отримали 36 африканських країн. Таким чином Африка залежить від решти світу, імпортуючи зернові та олійні культури.

ДІАГРАМА 3. Структура споживання зернових та олійних культур, рівень самозабезпечення

Джерело: FAO, OECD

Одиниці: 1000 тонн

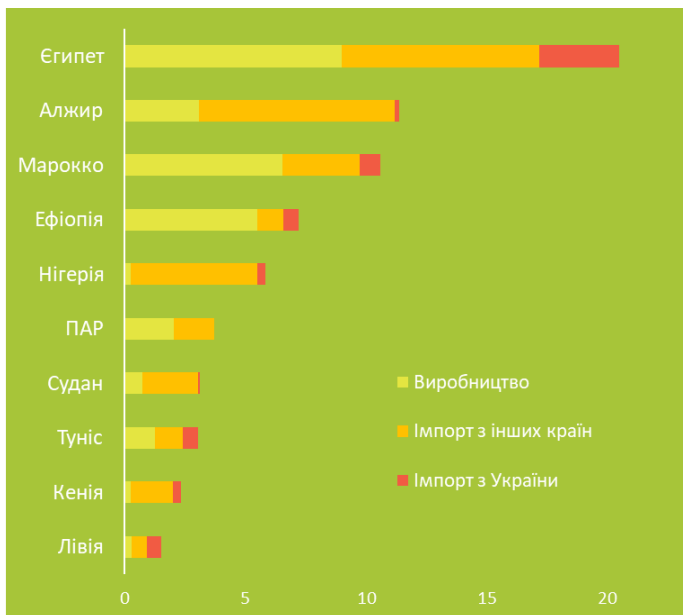
Рік: 2021

ДИВИМОСЯ ГЛИБШЕ: ПШЕНИЦЯ І КУКУРУДЗА

Як було згадано у попередньому параграфі, внутрішнє виробництво Африки не здатне покрити весь попит на зерно. Отже, багато країн покладаються на імпорт, особливо у випадку з пшеницею. **У 32 з 40 країн Африки, по яких доступні дані, частка імпорту в споживанні пшениці перевищує 70%.** Це означає, що рівень імпортозалежності є високим і торгівля з іншими країнами має вагоме значення для забезпечення пшеницею африканців.

Україна відіграє не останню роль у постачанні продовольства в Африку. Більше половини африканських країн купували українську пшеницю у 2021 році. На Діаграмі 4 показано, що з 10 найбільших споживачів пшениці в Африці, 9 задовольнили попит завдяки співпраці з Україною. **Наступні країни особливо залежать від української пшениці:** Лівія, де частка України в імпорті пшениці становить 48%, Еритрея - 37%, Туніс - 36%, Ефіопія - 36%, Єгипет - 29%, Мавританія - 26%, Марокко - 21% та Кенія - 17%.

ДІАГРАМА 4. Топ-10 країн-споживачів пшениці в Африці у 2021 році та їхня структура споживання

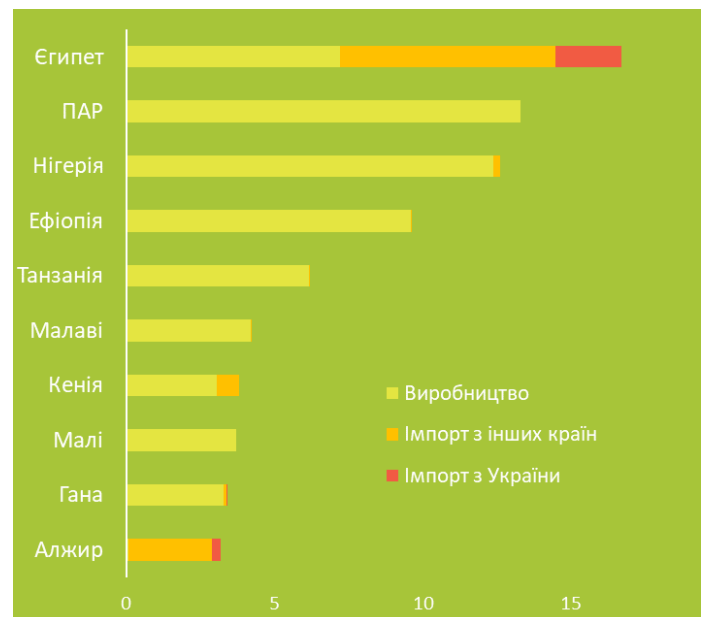

Джерело: ДМС України, USDA
Одиниці: мільйони тонн

На відміну від пшениці, більшість країн Африки не покладаються на імпорт кукурудзи, а надають перевагу внутрішньому виробництву. Насправді, лише **у 14 з 42 країн частка імпорту у споживанні**

кукурудзи складала понад 18% своїх потреб у 2021 році. Як зазначалося раніше, це пов'язано з тим, що кукурудза є третьою за обсягами вирощування культурою на континенті. Незважаючи на акцент на внутрішньому виробництві, такі країни, як Єгипет, Алжир, Туніс, Лівія та Мавританія, отримують значну частину кукурудзи з України, щоб задовольнити свої потреби.

ДІАГРАМА 5. Топ-10 країн-споживачів кукурудзи в Африці у 2021 році та їхня структура споживання

Джерело: ДМС України, USDA
Одиниці: мільйони тонн

АФРИКА ТА УКРАЇНА: ТОРГІВЛЯ

Торговельні відносини в аграрному секторі між Африкою та Україною зміцнюються, що підтверджується даними за 2021 рік. **Україна експортувала 13 мільйонів тонн продовольства на суму 3,8 мільярда доларів США до 52 з 58 африканських країн**, що свідчить про міцні зв'язки між двома регіонами. З 52 країн Африки, найбільшим імпортером української агропродукції став **Єгипет**, на який припало 42% від загальної вартості експорту. Також активними імпортерами є Лівія, Марокко, Туніс, Ефіопія, Алжир, Нігерія, Кенія, Джибуті та Судан. Це свідчить про доступність, конкурентоспроможність та якість українського продовольства на африканському ринку.

Натомість **Україна імпортувала 168 тис. тонн продовольства на суму \$380 млн з 39 країн Африки**. Кот-д'Івуар є найбільшим аграрним експортером, в она нього припадає 26% продовольчого експорту в Україну з африканських країн. Малаві, Єгипет, Гана та ПАР також відіграють значну роль в експорті і відповідно складають 19%, 15%, 11% та 7% від загального обсягу імпорту продовольства України.

Торгівлі між Україною та Африкою сприяє розвиток дипломатичних відносин. Наразі на континенті ведуть активну діяльність 10 дипломатичних представництв, ще 10 планують відкрити. Це допомагає зміцнити позиції України на африканському ринку продовольства та налагодити позитивні торговельні зв'язки.

УКРАЇНА: СТРУКТУРА ІМПОРТУ

Український імпорт продовольства є досить диверсифікованим з точки зору продукції та торговельних партнерів. У 2021 році основними статтями імпорту були риба, тютюн, алкоголь, пальмова олія, цитрусові, сири, виноград, банани, кава та шоколад.

Цікаво, що **більшість з перелічених вище імпортованих товарів є також основними експортними продуктами з Африки в Україну**. У 2021 році Україна імпортувала з Африки какао-продуктів на 110 млн доларів США, тютюнових виробів - на 75 млн доларів США, цитрусових - на 52 млн доларів США, кави - майже на 14 млн доларів США та екзотичних фруктів - на 10 млн доларів США.

Аналізуючи рівень імпортозалежності, стає очевидним, що Україна значною мірою залежна від продуктів африканського походження. Зокрема, Україна покладається на Кот-д'Івуар та Гану як експортерів какао-бобів, а також пасти та порошку з какао. Лише на ці дві країни припадає близько 80% експорту какао-продуктів в Україну.

Крім того, Україна залежна від Малаві, на яку припадає 25% українського імпорту тютюнових виробів. Разом з іншими африканськими країнами вони забезпечують третину поставок тютюну в Україну. Що стосується цитрусових, то Єгипет і ПАР разом складають понад 20% експорту цих фруктів в Україну.

ДІАГРАМА 6. Імпорт продовольства з України у 2021

Джерело: ДМС України, МЗС України

ДІАГРАМА 7. Експорт продовольства в Україну у 2021

Джерело: ДМС України, МЗС України

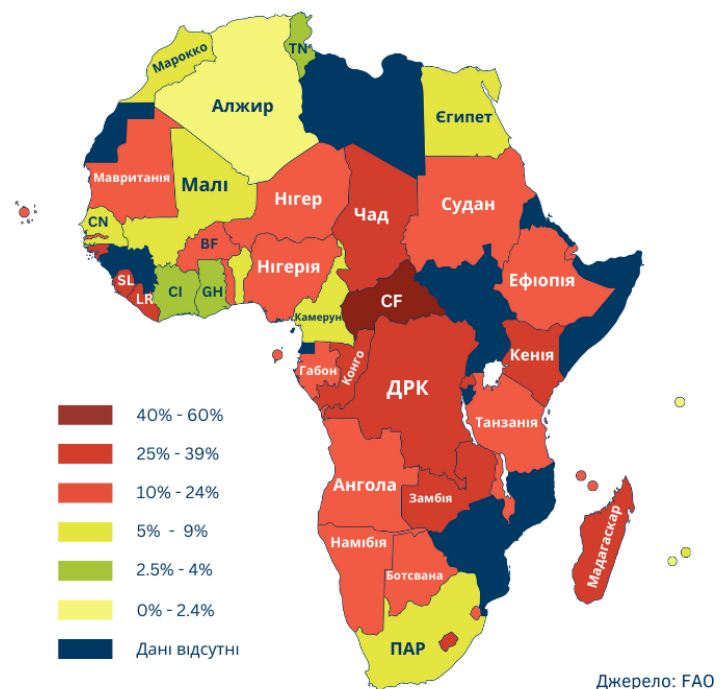
АФРИКА: ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА

Африканські країни показують найвищий відсоток недоїдаючого населення в світі. Незважаючи на постійні зусилля, спрямовані на боротьбу з нестачею продовольства, голод залишається розповсюдженим серед значної частини населення. З 36 країн з низьким рівнем доходу та дефіцитом продовольства (LIFDC), розташованих в Африці, 33 отримали продовольство українського походження у 2021 році. Це підкреслює важливу роль України у продовольчому забезпеченні Африки. Встановлення міцних дипломатичних відносин між африканськими країнами та Україною могло б збільшити обсяги постачань продовольства.

ВИСНОВОК

Україна та африканські країни дуже взаємозалежні від торгівлі продовольством. Це обумовлено структурою споживання та виробництва в даних регіонах. Африка покладається на імпорт зернових та олійних культур з України. Водночас Україна активно імпортує каву, какао, цитрусові та тютюн з африканського континенту. Структура двосторонньої торгівлі продовольством між Україною та Африкою демонструє значний потенціал нарощування торговельних обсягів.

ДІАГРАМА 8. Поширеність голоду (% населення)

Авторка:

Мислицька Анна

Центр досліджень продовольства та
землекористування KSE

agrifood@kse.org.ua

KSE

Центр досліджень продовольства
та землекористування
при Київській школі економіки